

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában (Pesten, egyetem-utca 4-ik szám alatt) megjelent, s minden könyvárus- és könyvkötőnél kapható:

Paprika Jancsi képes-kalendáriuma.

Sokféle hasznos és mulattató olvasmánnyal ellátva.

TATÁR PÉTEB.

A magyar nép számára.

Bolti ára 20 krajczár.

Bolti ára 20 krajczár.

TARTALOM.

A felséges uralkodó ausztriai ház. — Csillagászati és kortani jellemzés. — Bélyegke-ről. — Újévi üdvölet. — Paprika Jancsi időjólata. — Bogár Jakab híres rablóvezér halála. — Hasznos tudnivalók. — A borjú vásárlás titka. — Sertés-hizlalás lucernával. — Szalmafedél Angliában. — Mulattató. — Isznak e théa? — Különös mentegetés. — Uri ruha. — Béka urfi. — Kit hol szorít a csizma. — Az elhajított kő. — Itt az ész feleség. — Országos vásárok, magyar szent korona birtokain.

1864. december 1-jén harmadik húzása a legújabb os. kir. ausztriai 1864-ik évi állam-kölcsönnek.

E kölcsön-sorsjegyek eladása, minden államban törvényesen meg van engedve. A kölcsön főnyereményei: 20-szor 250.000, 10-szer: 220.000, 60-szor 200.000, 81-szer 150.000, 20-szor 50.000, 20-szor 25.000, 121-szer 20.000, 90-szer 15.000, 171-szer 10.000, 352-szer 5.000, 432-szer 2.000, 788-szor 1.000, 1350-szer 500, 5540-szor 400 forint, a további kisebb nyereményekben: 200, 105, 190, 185, 180, 175, 170, 165, 160, 155, 150, 145, 140 forint.

A kötelezőnek mindegyikének feltétlenül legalább 185 forintot kell nyernie. 5 húzás történik, u. m.: december 1-jén, márczius 1-jén, aprilis 15-én, június 1-én és szeptember 1-én.

A fentebbi húzásokra érvényes eredeti sorsjegyek a legelőbbért szereshetők meg. Egy sorsjegy ára a legközelebbi húzásra 3 ft. — Hat sorsjegy ára összesen csak 15 forint.

Játéktervek és sorshuzási lajstromok ingyért szolgáltatnak ki. A legcsekélyebb mérvű megrendelések a pénzösszeg beküldése mellett, gyorsan és pontosan teljesítenek. Ebbeli bérmentes levelek közvetlen alulirothoz intézendők.

Megjegyzendő, hogy csak certifikátok két számmal, szeresek és nyeremény-számok küldetnek 846 (5-8)

Schrimpf Jean

nagykereskedő-háza m. Frankfurtban

Az 1864-iki os. kir. ausztr. államkölcsönre,

melynek húzása 1864. évi december 1-én történik, series s nyerszámmal ellátott 4 db. részletjegy ajánlatik 3 ujft. beküldése mellett.

A kölcsön főnyereményei: 250.000, 220.000, 200.000, 150.000, 100.000, 25.000, 20.000, 15.000, 10.000, 5000 stb. forint.

15 db. részletjegy ára 10 a. é. ft.

Szíves megrendelések mielőbb s közvetlen BING ANTAL nagykereskedői házhoz intézendők m. Frankfurtban. Sorshuzási lajstromok a t. részletezőknek ingyért küldetnek meg.

Függelék: Főnyereményekre ismétli eladók kerestetnek. 877 (2-4)

Csak 3 ft. 50 kr. a. é. az ára alulirothnál 1/2 eredeti sorsjegyek (nem igérvény) a f. évi december 15-én kezdődő

braunschweigi nagy állam-sorshuzás

első felosztására. két millió 651.250 márka összes értékben. 17.500 nyerő-számmal.

250.000, 150.000, 100.000, 50.000; 2-szer 25.000, 2-szer 15.000, 2-szer 12.500, 2-szer 10.000, 7500, 6-szor 5000, 7-szer 3750, 85-szor 2500, 5-szor 1250, 105-szor 1000, 750, 500, 250, 100 stb. márka főnyereményekkel.

Kaphatók még egész sorsjegyek 7 forintjával és 1/4 sorsjegyek 1 1/2 ft. jával. Fénzküldimékekkel ellátott megrendeléseket, a legelőbbre és titoktartás mellett teljesítik. A pénzyeremények és sorshuzási lajstromok közvetlen a húzás után küldetnek meg. E tárgyban megkeresendő: HORWITZ N. bankár-háza Hamburgban. 874 (2-6)

Titkos betegségek

és idült, súlyos utóajál ellen, több évi tapasztalás s a világhírű Ricord (egykori párisi tanárának) tanmódja után, siker biztosítása mellett rendel SUGAR orvostudor. — Lakása: Fürdő-utca 3-ik szám, a József-tér sarkán. Előfordul 11 órától 1-ig. Nőket 3-tól 4-ig. 816 (7-24) Megkereshető levél által is.

48-ik szám.

Tizenegyedik évfolyam.

Pest, november 27-én 1864.

Előfizetési feltételek 1864-dik évre: Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. Fél évre 5 ft. Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hírírói díjak a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokak illetőleg, 1863. november 1-től kezdve: Egy, négyezer hasábszori petty sor ára, vagy annak helye, egyszeri ígatásnál 10 kr. háromszor, vagy többszöri ígatásnál csak 7 kr. számítatik. — Képföldre néve kiadó-hivatalunk számára hirdetések elfogad, Hamburg és Altonában: Haasenstein és Vogler. — M. Frankfurtban: Otto Mollien és Jaeger könyvkereskedés; Bécsben: Oppelk Alajos, — és Pesten: a Kertész-gazdasági egyetemen is. József-tér, 14. sz. a. Bélyeg-díj, külön minden ígatás után 3 ujkr.

A szent-gothárdi ütközet és a vasvári béke.

(Történelmi rajz 1664-ből.) — (Vége.)

A béke pontjai, melyek, mint fentebb mondtuk, aug. 10-én, Vasváron titokban megalkották, ezek valának:

1) 20 évig békekötés tartatik a két udvar közt, mely idő lefolyása alatt a foglyok kicseréltetnek. 2) Mindkét fejedelem jelenlegi birtokában megmarad; nevezetesen pedig 3) Erdélyország azon állapotba helyeztetik vissza, mint volt azelőtt 30 évvel, I. Rákóczi György idejében, mind az egyházi, mind a polgári dolgokra nézve. Erdélyből mind a német, mind a török had kihuzódik, Szamos-Ujvárt, Kövart, Bethlen s Huszt várait a császár ki fogja üríteni a fejedelem számára. 4) Apaffy mind a két császártól fejedelemnek elismertetik, ugy mindazonáltal, hogy ettől az adó, mint azelőtt is, a török császárnak fizettetik. 5) Az Erdély és Tisza közti hét vármegye, Szatmár, Kálló, Nagy-Károly, Nagybánya, Ecsed, Tokaj, Sárospatak, Regéc, melyek mind Rákóczi-birtokok valának, megmaradnak a császár birtokában; a többi négy megye, Nagyvárad, Karán-Sebes, Lugos, Szent-Jób váraival együtt, megmarad a török alatt. 6) Érsekújvár, Nógrád, Nagyvárad a török maradt. Székelyhid vára leromboltatik. 7) A Garam, Nyitra, Vág folyók képezik a határt a Morváig, a Vágnál Érsekújvár helyett a császár új várat építhet. 8) Zerinvára többé nem építtetik fel. 9) Mindkét részről négy hónap alatt 200 ezer forint értékű ajándékkal tisztelik meg egymást, a békekötés állandósága jelül.

Igy jött létre a szent-gothárdi nagyszerű győzedelmen megvásárolt nagyhírű, de sovány tartalmú békekötés.

A császár aláírása után mindenfelé a vezénylő tábornokokhoz rendelet küldetvén, meghagyatott nekik, hogy magukat a békekötés pontjainhoz alkalmazva, a fegyvert letegyék. Ily parancsolatot vett Zrinyi is, ki

épen ekkor Érsekújvár visszafoglalásában fáradozott. Az a kellemetlen meglepetés, az a le nem küzdhető keserű érzelem, melyet ezen rendelet ébresztett fel szivében, csakhamar vizshangra talált az egész országban, végig huzódni látván annak minden egyes gondolataiban Montecuculi titkos terveit. — „A helyett, hogy a hadat tovább folytatva, kiszorították volna az ellenséget az országból, mit erős akarat, szíves igyekezet, jó lelki ismeret, és a hozzánk fordult hadi szerencse, a sok szenvedésünket megszáno kegyes Isten

erős nemzeti hadat szervezni, de most, midőn a megkötött békében is dulást és pusztitást látunk mindenfelé, a béke ránk nézve, nem egyéb, mint legkésőbbi gyöny, keresve keresett erőszakos bosszantás.”

Igy emelék fel hangosan szugóldva szavukat Wesselényi a nádor, Lippai esztergomi érsek, ki pedig leghívebb embere volt a bécsi kormányának, a Zrinyiek, annál is inkább ezek, miután a Jerombolt Zerinvára miatt Montecuculi ellen emelt, s okadatolt panaszuk, nem orvosoltatván, nekik igazság

nem szolgáltatott, elégedetlennül téve le vitéz fegyvereiket, melyeket a törökök ellen oly dadalatosan hordoztak, nemcsak boszúsággal tértek vissza az őszkükkbe, Csáktornyára. Olyanok is számosan valának a magyar főurak közül, kik Lobkovitz és Porcia kormányát azzal vádolták, hogy Magyarország független önállóságának megdöntésén dolgozott, annak alkotmányos szabadságának romjain tapodva, a haza anyagi és szellemi jobblétével mit sem gondolva, — minden tehetségüket, határozottan, csak a német tartományok boldogítására fogják fordítani, felhasználni.

Erdélyben épen oly rossz benyomást tett a vasvári békekötés, mint Magyarországnak, a honnan nem is késtek a császári biztos gróf Rothalhoz küldött követük Mikes által kijelenteni: hogy a vasvári békekötés pontjainak, őket illető tartalmánál fogva, megvolnának ugyan mentve a törökök erőszakoskodásától, mindazáltal ezek, miután most már egészen magunkra vagyunk hagyatva — Nagyváradról, gyakori kiütéseikkel, csak úgy rabolnak, pusztítanak bennünket, mint a békekötés előtt, ugy annyira, hogy ha ezen kisapongásuk, erőszakos adókövetelésük nem orvosoltatik, a tulzaklatott Erdélyt, botot véve kezébe, bátran elmeget kenyeret kol-dulni stb. stb.

GRÓF MONTECUCULI (1628-1680.)

Csak 5 ujforint az ára fél sorsjegyeknek, egy egész sorsjegy 10 forint, a f. évi december 1-én, 1865. évi márczius 1-én, aprilis 15-én, június 1-én, szept. 1-én sorshuzás alá kerülő 1864. es. kir. ausztr.

állam-kölcsönnek.

A kölcsön főnyereményei: 250.000, 220.000, 200.000, 150.000, 50.000, 25.000, 20.000, 15.000, 10.000, 5000 stb. forint.

11 egész sorsjegy ára 100 ft. — 11 fél sorsjegy ára 50 ft.

Minthogy előrelátható, hogy ezen alcsó árak mellett crített sorsjegyek után a keresés felette nagy leend, — félkéretnek az illető résztvevők, hogy megrendeléseiket a pénzösszeg beküldése mellett idekorán tegyék meg.

Ebbeli megrendelések és levelezések közvetlen Schottenfels B. nagykereskedőhöz intézendők m. Frankfurtban. A sorshuzási lajstromok ingyért szolgáltatnak ki, s a húzás után azonnal megküldetnek. 881 (2-3)

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában megjelentek, s általa minden hiteles könyvárusnál, Pesten: Kilian György-nél, Budán: Nagel és Wischan-nál kaphatók:

Legújabb és legteljesebb

Magyar köszöntő.

Újévi, születésnap, névnapi és iskola-vizsgálati és más alkalmi üdvözetek versekben és levelekben

szülőkhez, nagyszülőkhez, keresztszülőkhez, gyámokhoz, pártfogókhoz, jötevőkhoz, tanítókhoz, rokonokhoz stb., stb.

A magyar ifjuság számára.

Függelék: Válogatott francia és német köszöntések.

K. 8-r. (222 lap.) Keményen kötve 50 kr. (1-3)

Magyarok történelme

VERSEK BEN.

Fametsvényekkel ellátva. 8-rét. (102 lap.) Borítékba fűzve ára 50 krajczár. Velin-papíronon, színezett borítékba kötve 1 ft.

ÁHITAT ÓRÁI.

Zschokke Henrik

után kiválogatva és fordítva SZÁSZ KÁROLY m. tud. akademiáj tag által. Két kötet. 8-rét. (348, 441 lap.) Borítékba fűzve ára 2 ft. 50 kr. Velin-papíronon, diszkötésben 5 ft.

Folyó évi november 23- és 24-én

nagy állam-nyeremény-sorshuzás,

200.000, 100.000, 50.000, 30.000, 25.000, 20.000, 15.000, 12.000, 10.000, 6000, 5000 stb. főnyereményvel ezüstpénzben. — E sorsjátékhoz egész sorsjegyek 6 ft. jával, fél sorsjegyek 3 ft. jával, negyed sorsjegyek 1 forint 50 krajczárral kaphatók. — A pénzlevelek közvetlen alulirothoz intézendők. Játéktervek és sorshuzási lajstromok ingyért.

Schäffer Károly,

állam- és értékpapírok kereskedése majnai Frankfurtban. 859 (4-4)

Játszóművek,

4-24 darabban, ezek közt diszművek harangjátékkal, dob- s harangjátékkal, fuvolajátékkal, égi-kangzatókkal, mandurákkal, — továbbá:

játszó-szelenczék,

2-12 darabban, ezek közt némelyek szükségesekkel ellátva, önöm faragványnyal vagy festvényvel, valamint szívtartalomok, tentatartók és sveiczi házikók — zenével, tisztelettel ajánlatnak HELLER J. H. által Bernben (franco).

Hibás zeneművek vagy szelenczék kijavíttatnak. 873 (2-3)

A kormány a sok panaszt hallva, a nagy elégtelenséget tapasztalva, Porcia és Lobkovitz tanácsából, az illetékes országgyűlés mellőzésével, a magyar főrendeket, és királyi tanácsosokat, a király nevében, Bécsbe hívta az 1664-dik év nov. havá végén. Ez a rendelet csak növelte az ingerültséget, mert ebben a magyarok újabb sérelmet láttak. A magyar főurak azonban, a király iránti tiszteletből, megjelentek Bécsben, Zrínyi Miklóson kívül, kibén pedig legnagyobb bizalma volt az elégtelenségnek, azon nagy tekintetű fogva, melylyel irányában a felső udvar viseltetett, kit már egyszer Lipót császár, érdemei elismeréséül, római szent birodalmi herceggé akart tenni, fájdalom azonban, a nagy hős hátramaradt, még pedig örökre, mert nov. 18-án a vadászon egy vadkan e legnagyobb, legönzéstelenebb hazafit megölte.

A bécsi tanácskozány, melynek Lobkovitz herceg volt vezetője, célhoz épen nem vezetett, sőt hasonlóvá lón egy viharhoz, mely lassan-lassan elsőtétül, azután pedig visszaszörögöl vonul át, hegyeken, völgyeken, mezőkön keresztül. Lobkovitz a békekötés pontjai mellett felhozott érvei előadása után különösen négy okot említett fel, melyeknél fogva ő felsége azt a békét kötötte, melyet a magyarok nem szeretnek; ugyanis 1) a törökökkel titokban alkudozik Velencezéért, sőt már az alkudozás vége felé jár, a török császár pedig elhatározta magában, hogy azon hatalom ellen, mely vele békét nem köt, egész erővel fogja folytatni a háborút. 2) Szem előtt kellett tartani a spanyol király Fülöp halála után felmerülő zavarokat, mikből az osztrák házra nézve, melynek örökösödési joga van oda, nehé háboru is keletkezhetik. 3) Tekintetbe kellett venni, az igen öreg lengyel király viszonyait is, ki nek utódul a külföldi fejedelmek közül az osztrák háznak is van joga egyet a maga részéről ajánlani. 4) Nem lehetett szem előtt téveszteni az elviselhetetlen hadifolytatási költséget is, miután azon csekély segédkezés is, melyben részesültek, inkább csak a birodalomból, mint a külföldi keresztény fejedelmektől, jött kezeik közé, s továbbra is csak onnét lehetne várni.

A magyar főrendek Lobkovitz herceget végig hallgatva, nyílt őszinteséggel annak a békekötés pontjait illető érveit s az előadott négy okot, mint a melyekből fejlett volna ki a békekötés szükségé, egymásután felvéve, halomra döntötték s érdekeik a alkotmányos szabadságukkal homlokegyenest ellenkeznek, károsnak lenni bizonyították, a német katonáknak Magyarországból eltávolítását erőlyesen sürgették, a béke és csendesség kizárólagos föltételül.

Ezzel a bécsi miniszterek — Lobkovitz és Porciával élükön — és a magyar főrendek közt elkeseredett harc vette kezdetét, melynek lökést adott azon szerencsétlen körülmény is, mely szerint az elégedetlenül Bécsből visszajött főrendektől megértvén számos tekintélyes honfi eljárásuk eredménytelenségét, a császár titkokát, ki a vasvári békekötés pontjainak közzétételére jött volna Magyarországra, felzaklatott kedélyekben letartóztatva, oda, honnét jött, visszautasították.

Nem kellett több Montecuculinak. Ez idő óta szintelen Lobkovitz malmára hajtá az általa rossz akaratból felzavart vizet, hogy abban kormányzó társa és barátja kedve szerint haláshasszon.

Lobkovitz a töle elégtellenül távozott magyar főrendek ellensúlyozására mind a békepontokat, mind a négy okot, melyek a békekötésre kényszeríték a fejedelmet, elküldé Rómába is a pápához, helybenhagyás

végétt, azután pedig szintén azon okból közlé a regensburgi fejedelmi gyűlésével is, kik, miután a pontok egyenkint komoly bírálat alá véve, nyílt ülésben felolvastattak volna: a fejedelmi gyűlés ösztintén kimondá, miszerint a vasvári békekötéssel, mint a mely hire s tudta nélkül hozott, épen nincs s nem lehet megelégedve stb. — Hogy a római sz. szék mit felelt, arról hallgat a krónika.

A német fejedelmi gyűlés kimondott nyilatkozata a milyen elégtelül szolgál az elégedetlenség s jogaikban megsértett magyar főrendeknek: épen úgy összehúzá Lobkovitz és Montecuculi kevély sziveik szélesen kiterjesztett vitorláit. Ezek tehát és társaik, tekintélyük megvédését, az elégtelenség mind tovább terjedését tartva szem előtt — azonnal egy magas állású küldöttséget kinevezve, „Directorium“ czimvel elküldék a fejedelmi gyűlésre, hol megjelenve, terjedelmes írásbeli nyilatkozatban sorolák elő az okokat, melyek ő felségét arra indíták, hogy a török császárral békét kössön.

Ezen directorium hosszas nyilatkozatának elején azt mondja: „Mi azon véleményben vagyunk, miszerint tekintve egyfelől hadviselés dolgában az ellenség kifogyhatatlan erejét és eszközeit, ismerve másfelől a birodalom kimerültségét, zavart pénzügyi helyzetünket, azt kell mondanunk, mikép ő felsége maga és a birodalom érdekében, békét nem is köthetett volna alkalmasabb időben“ stb.

A nyilatkozat végső pontja pedig így hangzott: — „S miután meg van győződve, hogy a békekötéssel, mind az egész birodalom, mind pedig Magyarország földjéről a már szintén el nem viselhető nyomoruságot eltávolította; a magas rendeknek és az egész birodalomnak vigasztalására, csak a közkívánatnak tett elégtételt, midőn békét kötött, azon hit- és öntudatban, mely szerint nem fogjuk többé érezni az Istennek haragját, melyet ez busulásában sok gonoszságainkért ránk bocsátott, hanem buzgó imával hozzá fordulva, meg fog őrizni bizonyonyal, örökös ellenségünk vas-vesszejétől és kegyetlen csapásaitól, melyeket most kegyes jóvoltából tőlünk elfordított“ stb. stb.

Minden áron igazolni akarák a vasvári békekötést a német birodalmi gyűlésben.

Ez alatt a kedélyek Magyarországon folyvást ingerültebbek lőnek; mivel Lobkovitz és Montecuculi nem szenvedhetve a magyarokat, minden áron oda törekedtek, hogy a király és az öt tisztelő magyar nemzet közt, visszavonást idézzenek elő. Montecuculi, hogy a tüzet jobban éleszthesse, üszköt dobott a magyar nemzet szent temploma ősi intézményei közé, mit midőn a magyarok a jószívű király iránti tiszteletből, az ország nyugalma tekintetéből eloltani siettek a trón számolyához, tőle a fejedelem előtt úgy rajzoltatának le, mint hűtelen pártütők, s elismerés helyett, vérző sebet kaptak a szenvedélyes miniszterektől.

A fejedelem, veszélyben forogni gondolván magyarországi érdekeit, minden német hadait Magyarországra rendelte. És ezek, az emlékiratban rajzolt erős és rossz levegő daczára is, — melyet egyik érvíl hoztak fel, a békekötés igazolása végett, — el is jöttek örömmel, a gabonának és bornak földjére.

A megérkezett német sereg, minden személy-, rang- s osztálykülönbség nélkül elfoglalta szállásul a főbirtokosok házait, telkeit. Városok, várak, faluk, igazgatási tekintetben német előjárókra, s kerületi főnökökre bízattak, a magyar tisztviselők hivatalaikból kitértetve, elűzettek. Vármegeyék, itélőszékek, melyek törvény által kiszabott, királyi eskületek által megszentelt

hatáskörükben, a törvény, és igazság védpaisza alatt működtek, jogaikban megsemmisítetve, szabadságaikban megszorítva, fenekestől felforgattattak.

Ezen nagy szerencsétlenséghez járult még a vallásbeli villongás is, mely az elkeseredést az által, hogy a protestansoktól, különböző ürtügy alatt sok templomot erőszakosan elfoglaltak, — napról-napra nevelte, úgy annyira, hogy a hamu alatt pislogó szikra lángra lobbant.

Igy vette kezdetét a Wesselényi Ferenc nádor, Zrínyi Péter, Rákóczy Ferencz, Frangepán Ferencz, Nádasdi Ferencz ismert összeesküvése, s ennek folytatásá igy fogottak perbe Nádasdy, Zrínyi, Frangepán, és a Montecuculi s Lobkovitz által előidézett zavarnak igy estek áldozatul.

A szomorú és gyászos szindarab bevégzése után így állított fel a pozsonyi választott birák törvényszéke gr. Rothal János elnökelete alatt, a nevezett összeesküvésnek több tagja elítélése tekintetéből. — Mert Szelepcsényi érsek, mint a jezsuiták hatalmas pártfogója, a magyar protestansok sanyargatására mindent felhasználva, Kolonics nyitrai püspök és társaival oda működött, hogy a vádlottaktól kicsikart áttérési bizonyítvány után, a protestans lelkészek és tanítók, nevezetesen pedig 250 ev. luth. és 57 ref. pap, a nápolyi gályákra számkivételre ítéltetett.

Ily és több efféle szomorú következmények lőnek a vasvári békekötésből származott egyenletlenségnek, Lobkovitz és Montecuculi gyűlölségének. Pedig valamint a természetben minden földindulást, kiáradást, tűzevesztélyt, megújulás, — zivatar, menyörgés és villámok derü sokot követni: úgy az erkölcsi világban is a nemzeti jölettel porba döntő-háborúnak van dühét megszüntető békekötést, köz meglepődés, boldogság és nyugalomnak kell vala felváltani. A vasvári békekötés azonban mindezek helyett nem békeolajjal, hanem véres karddal jelent meg, oly időben, melyben az elemek még egy sem valának minden előítéletektől megtisztulva, és így a várt nyugalom, csend, szellemi és anyagi jólét helyébe nyomor, inséget, pusztulást s egy nemzet boldogtalanságát vonta maga után.

Csuthy Zs.

Fentebbi cikkünkhez, mely a hazai történet egy nevezetes epizódját beszéli el, a sz. gothárdi ütközet egyik tényezőjének, az akkori császári hadak fővezérének, Montecuculi grófnak arcképeit is mellékeljük. S hadd álljanak itt még befejezésül e sokat emlegetett férfiú életrajzának főbb adatai. Montecuculi Raymond gróf 1628-ban Olaszországban született. Nagybátyja a császári hadseregben tüzér-erzedeus lévén, ez alatt szolgált, s 1644-ben a svédek ellen csatáztván, ezek elfogták s csak két év múlva adták ki. Fogságát a hadi tudomány tanulmányozására szentelte. A westfáliai béke után a német császár, János Kázmér lengyel király segítségére küldte, a midőn az erdélyi fejedelem hadai ellen csatáztott. Később a törökök ellen küldött sereg fővezérévé nevezetett ki, s mint ilyen vezénylő — mint fentebb láttuk — 1664-ben a sz. gothárdi ütközetet.

A vasvári béke után a bécsi haditanács elnöke lett. 1673-ban a Rajnához küldött hadsereg főparancsnokságát vette át, hol a francziák ellen küzdött. Életének utolsó éveit (1680-ig) a bécsi császári udvarnál, tudományokkal foglalkozva töltötte. Emlékiratokat is írt, melyek olasz, latin, franczia és német nyelven jelentek meg.

Népdalok.

I.

Virul a rózsá, hajlik az ága,
Hajlik az ága halvány arczámra,
Halvány arczám harmatos a könytül...
Haj szerelmes szívem soha meg nem könnyül.

Barna leánya szemét ragyogtatja,
Gyenge arczáimat azzal hervasztgatja —
Jaj eszem azt a nevető kis szádát!
Én szerelmes szívem meghasad utánad.

Hull le a csillag fényes éjszakákon,
Száll föl az égre az én sobajtásom,
Hull le a csillag, hulldogál a földre...
Ha te csillag volnál, hullnál az ölembe.

II.

Fakadó kis bimbó
Virágos kis kertben,
Kedves fejlődő lány,
Édes szép szerelmem!
Ósre fordul már az
Idő nem sokára:
De rám tavasz mosolyg —
Te vagy az, leánya!

Bé szeretem nézni
Fekete tüzeméd!
Fekete tűzvillág
Istenem, hogy lehet?...
Te vagy a tavasznak
Legszébb rózsaszála,
Te vagy a szívemnek
Legszébb boldogsága.

Virul ki, virul ki,
Én gyönyörűségem!
Kedves rózsabimbó,
Oh virulj ki nekem!

III.

Elmentem egy lányhoz
Vasárnap délután —
Az a kicsi kis lány
Az az én virágom.
Hajnalt hasad arczán,
De a szemem éjfél,
Fekete éjfélen
Fényes holdvilág kél.

Rózsabimbó fakad
Illatos beszédre, —
Rózsasallatozás
Ajakad beszéde;
Zengő rózsabimbó
Szép hajnal fényben —
Angyalok szerelme
Fényes magas égben.

Fakadó bimbóra
Szerelmes méh szállott —
Az a szerelmes méh,
Az a te hű párod;
Én vagyok az a méh,
Én szedem a mézet,
Én szívom csókot,
Szerelmes beszéded.

IV.

Piros rózsá csak tavaszkor virágozik,
Pírul a lány szerelmesed ha játszik;
Hadd piruljon barna kis lány orcájja,
Mikor ajkam csókzáróját hint reája.

Hervadóban a virágos kikelet...
Utójjára vagyok, rózsám, ma veled —
Ha megterék nagy utamból, kis leány!
Majd meglátom szeretsz-e még igazán.

Pírul az ég, hajnalodik keleten,
Harmat ragyog piros rózsalevelen;
Harmatos a barna kis lány orcájja,
Szép szeméből harmatköny hull reája.

Kikeletnek elmúlását, angyalom,
Mért kesered, mért siratod oly nagyon?
Vissza jön még s azt fecsegi a fecske:
Jaj be boldog ez a barna menyecske!

Kisütött a ragyogó nap az égen...
Nem ragyog már köny a babám szemében; —
Fönn az ágon azt csicsergi a madár:
A fejkötő megvizsgáltat egy-e bár?

V.

Holdvilágos csillagos szép éjszaka —
Ablakomnál infó bingó rózsafa;
Leülök a rózsafának alá,
Főnézek a csillagos ég boltjára.

Csillagos ég a szép boldog szerelmem,
Szerelmem boldogsága volt velem,
Barna kis lány, szerelmemnek csillaga!
Te ragyogtál a szívemnek valaha.

Hull a csillag, hull az égről lefele,
Hulldogál a piros rózsá levele...
Gondolkozom rózsafának az alján:
Mit csinál most az a kicsi barna lány?

Csak hullanak a ragyogó csillagok...
Mért fáj szívem? mért hogy olyan bús vagyok?
Az fáj nekem, az bánt engem oly nagyon,
Hogy egemről lehullottál, csillagom!

VI.

Tarka mező, tarka,
Mint a páva farka, —
Jaj be sok szép virág
Ej haj! virul rajta.

Hallom, gyönyörvirágom!
Férjhez mégy a nyáron,
Engem elfeledtél —
Ej haj! én nem bánom.

Tarka mezőn járok,
Nyílnak a virágok,
Bokrétába fűzik
Ej haj! a leányok.

Ki hajlik szavamra?
Ki borul nyakamba?
Ki tűz föl bokrétát
Ej haj! kalapomra?

Van is bokrétája,
Föl is tűzte rúja
Az én új szerelmem
Ej haj! violája.

Csengei Gusztáv.

Az egészség ápolása az életkor különböző szakáiban.*)

III. A gyermekkor.

(Folytatás.)

A második gyermekkor (a gyermekkertek kora), magába foglalja az élet 5-ik és 6-ik évét, sőt későbbben vagy lassabban fejlődő gyermekekre nézve még a hetediket is. E kor az előbbtől az által tűnik ki, hogy ebben a betegeskedés és halálozás esetei már jóval gyerebbek, míg a testi és szellemi kifejlődés szintoly gyorsan halad. Ekkor a gyermek már többnyire minden mozdulatának meglehetősen ura, s már tetemes beszédességet szerezhet; de a gyere még folytonosan növekszik s ennél fogva a legnagyobb kiméltre van szüksége. Büntetésről, különösen verésről, ha t. i. a gyermeket az előbbi korban helyesen nevelték, most már szó sem volna, s csak a gyermek szeretetét szülei iránt, továbbá saját erkölcsi érzetét és értelmét kellene alkalmazni eszközül a további nevelésnél. Míg első korában a gyermeket, mivel még semmi vágyat nem érez más gyermekek után s igen jól elmulat magában is, egyenkint is föl lehet nevelni: második korában, mikor már szeret másokkal együtt játszani, a gyermeket egyszerre lehet nevelni másokkal is, de természetesen csak olyanokkal, a kik első korukban szintén jól neveltettek és — szigorú felügyelet alatt. Ez azon kor, melyben a gyermeket gyermek-kertbe (kisdudóvodába) küldeni hasznos, (főtéve, hogy okos felügyelő és vezető személyzet okos rendszert követ benne); hasznos pedig annál inkább, mert a házi nevelés e korban a legtöbb család kebelében nagyon elégtelen és fogyatékos. Mondják, hogy a gyermeket, — hol a gyermek az édes anyja helyét pótoló felügyelő asszony gondviselése alatt társas játékok közt előrekészítetik az iskolára, — elidegeníti a gyermeket a szülő háztól. De e beszéd a legtöbb esetben csak ráfogás és csak ott lehet némileg igaz, a hol a gyermekek az apai-anyai háznál ferden neveltettek vagy ferden neveltetnek most is, s kiknek egyáltalában otthon nem igen van maradásuk. Jól vezetett gyermek-kertben a gyermekekre főleg két haszon hármlik: megtanul az egykoruakkal s egysorsuakkal illedelmesen banni, s módjavan, mások példáján sok jóhoz szokni; de a veszekedés, irigység, uralkodásvágy, elbizottság, önszeretet és akaratosság hibáitól is meg lehet a

gyermeket, kivált ha ezekre különben is hajlandó, sikeresen óvni; azonkívül pedig érdekeit is ki lehet jobban művelni, valamint erőt és ügyességet fejlesztő testgyakorlatok által testileg is kiképezni. De a szellemnek, mely a gyermek-kertben honos, vidórnak kell lenni, s egészen eltévesztendő rendeltetését a gyermekert, mely a zseni, feszesen csendes ülésre s „meg ne merj moccanni sem“-féle jó erkölcsre akarná fektetni a fősulyt.

A kis embernek életben és jó egészségben megtartása a második gyermekkorban is mint az elsőben főleg nem izgató, tápdús, könnyű emésztésű, zsirt és sőt a kellő mértékben tartalmazó, vegyest állati és növényi élelemiszerekből álló tápszereket, elegendő mennyiségű italok (tej vagy víz) mellett, továbbá tiszta levegőt, s a mikor csak lehet, szabadban való mulatást és mozgást kíván; ehhez a bőr kellő tisztítását (mosdások és fürdők által), elegendő alvást vagy testi erőködéseket után legalább pihenést, és érzékszerveinek leggondosabb megkimelését mindentől, a mi azokra károsan hatna. A melegen tartásra nézve, mi a kisebb koruak jó egészségben megmaradását oly nagyon gyámolítja, ezen második gyermekkorban már meg lehet kezdeni a test lassankinti edzését az által, hogy a mosdás- és fürdéshez előbb langy, azután hűvös, s elvégre hideg vizet (folyóvizben való fürdést) alkalmazunk; ugy szintén az öltözethez való kelmekeket is fokozatosan vékonyuló szövetből választjuk. A hirtelen érzékszertől átmenet a meleg bánásmódról hidegre nem ér semmit, s a szándékolt test-edzést nemcsak el nem érjük vele, hanem mint természetellenes izgató szer is fog hatni, s vérszegénységet (sápkört) és ideges ingerlékenységet hagyand eredményül.

Ez életkorban, mint általában mindenütt a hol nevelés szükséges, a nevelők főfeladata: a szofogadás meggyökereztesén kívül a gyermeket meggyőzni arról, hogy nem gyenge kéz vezet, mely az ő szeszélyeinél megintorodik majd, vagy ellentállásának enged. E meggyőződést pedig igen könnyű előidézni benne, ha a nevelő magaviselése a gyermek iránt mindig következetes és egyenletes. A szülőknek e korban ugy kell intéznie minden dolgaikat, nehogy a gyermekben, kinek füle szeme most egész környezete hibáira nézve igen éles, az anyja csalhatatlanságára s az apa tekintélyébe vetett hit és bizalom megrendüljenek. Semmi sem hat be a gyermek lelkébe oly szeliden s oly mélyen, mint a jó példa hatalma. E hatalom befolyása alatt tanuljon a gyermek az öregektől, mindent a mit kíván és kap, kérve kívánni s köszönettel fogadni.

A testi nevelésre nézve, melyet nagyrészt még az első gyermekkorra szóló szabályok szerint kell intézni; mindenekelett a gyermek különböző mozdulataira kell illeleg figyelni s ugy igazitanunk azokat, hogy apránként egyre több biztossággal, nyugodtsággal, ügyességgel, illemmel és kellemmel végeztessek. E mozdulatok közé azonban nemcsak a láb, a kar s a törzs tartása és mozgása tartozik, hanem a fej, az arcz és a beszélté tehetség mozdulatai is. Így az evésnél például arra kell nézni, hogy a gyermek az annyira utálatos csámcsogáshoz ne szokjék, a tömör ételeket jól megrágja, jártában testének és lábának illő tartásunk legyen; hogy torzító arczjátékokhoz, fintorításhoz ne szokjék, beszéde hibásan és hiányosan ne képeztessek stb. A többiben minden fárastóbb mozgások a testalkathoz legyenek mérve, hogy kárt ne tegyenek. — A rend-, a tisztaság- és a pontosság érzete, melynek alapját már az első gyermekkorban

* Bock tanár „Az egészség négy könyve“ czimű munkája magyar kiadásából, mely „a magyar nép szükségéhez alkalmazva“ nem sokára meg fog jelenni. — Szerk.

meg kell gyökereztetni, a gyermekekben soha sem fejlődhetik elég korán, minthogy ennek van a későbbi élet gyakorlati s hivatásos oldalára legnagyobb és legjótékonyabb befolyása. Ennekokért tartassuk vele tisztán és rendben játékszereit és ruháit, takarítsuk fel vele minden dolgát, s nézzünk pontoságra az étkezés, alvás- és öltözködésben s általában szabályszerűsége egész életében.

A szellemi nevelés e korban is még, mi a gyermek értelmét illeti, csak érzékei kiképzésére s figyelmének egy-egy tárgyra irányított behatás ráfördülésére szorítkozhatik; kezdeni azonban már többet is lehet, s a külvilág lényei, tényei és tüneményei által előidéztet benyomásokat (agyképeket) az emlékező- és képzelőtehetség kifejlesztésére felhasználni; mely szellemi tevékenységnek azonban a gyermek testi állapotát gondosan szem előtt kell tartanunk, mert az agy túlságos megfeszítése agykórkot és szellemi gyengeséget idézhet elő. A gyermek akaratát akadályoknak, a félelemnek s kellemetlen érzéseknek leküzdése által mind jobban lehet megédesíteni, mert hisz' első felbresztésére már az első gyermekkorban törekedünk. Csak meg ne rettentjük a gyermeket, mert a megrettenésből ered a félelem, ennek uralma alatt pedig a gyermek könnyen gyáva lesz és képmutató. —

Hogy a gyermeki akaratot, jót tenni, s a tettekben nyilvánuló valódi emberszereetre szoktatni kell, az természetes. E korban épen e pontra nézve igen hamar elvétik a nevelők, és pedig rendszeren a legjobbak leginkább, a helyes középútat, midőn az értelemnek és akaratnak az érzéki benyomások helyes megítélésére, értelmes leküzdésére és okos mellőzésére irányított serkentése nélkül, egyoldalul az agynak csak érzelmi tevékenységét munkáltatják.

Ők azt hiszik, érzékeny embereké nevelik a gyermekeket, pedig csak érzélgő rajongókat képeznek belőlök, kik a gyakorlati életre nem valók, és sem önmagukon sem másokon okos tanácsal, vagy bátor cselekvéssel segíteni nem tudnak. Nem kevésbé kártékony hatással foghat a gyermek jövőjére befolyó, ha szellem-, tündér-, haramia-, lovag-, és más e fajta mesék gyakrabbi elbeszélése által képzelőtehetségét szabályellenesen kifejlesztik, s kedélyét az életregerényes felfogására és babonára hajlandóvá teszik. Ennek ellenében a valódi vallásosságnak s erkölcsi életnek az által lehet megvetni szilárd alapját, ha a gyermekben a becsületet (de nem ám becsúgyat) és a lel-

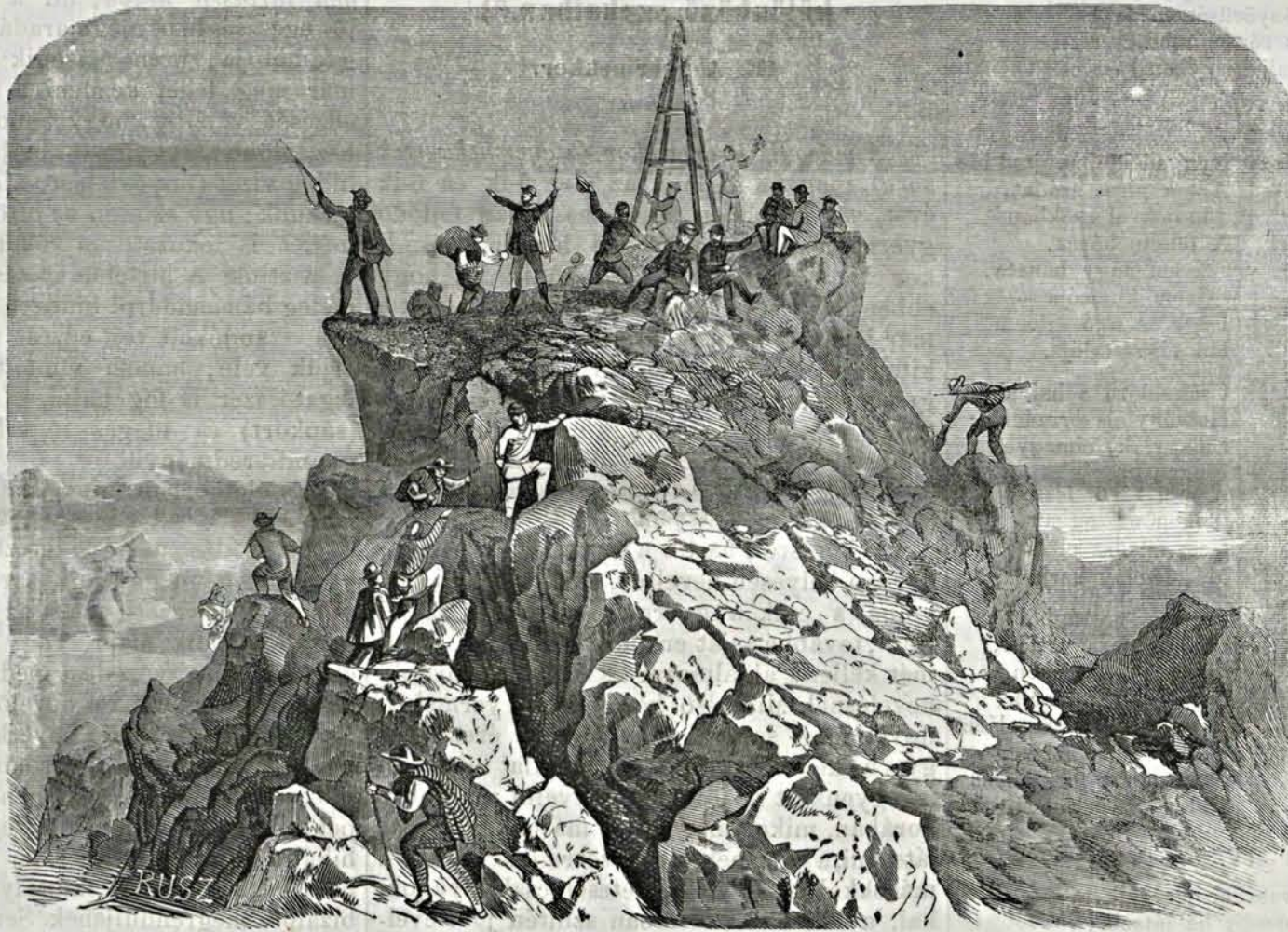
küsméretet (de melyet mások erkölcsi értékének megítélésétől mindig tartóztatni kell), kifejleszteni ügyekszünk. A becsület ugyanis arra készíti, sőt némileg kényszeríti az embert, hogy a helyes és jót mindenkor minden melléktekintet s haszonlesés nélkül tegye csak azért, mert önbecsülése kívánja; a lelkiismeret pedig saját vétségeinknek — el nem némitható s el nem árnitható bírójá.

A becsület ember soha sem fogja azért kerülni a rosszat, mert büntetik, sem azért tenni a jót, mert jutalmazták.

E korban a gyermek ösztönességét és igazság szeretetét adandó alkalommal próbára is lehet tenni, de ehhez nagy óvatosság és tapintat kell, mert igen hamar el lehet a dolgot rontani.

Végre e korban már szoktatni kell a gyermeket, hogy felhívás nélkül is legyen mások iránt figyelemmel és tekintettel.

(Folytatás következik.)

A lomnici csúcs legteteteje. — (Kelti Gusztáv rajza után.)

A lomnici csúcs megmászása.

(Vége.)

Tátra-Füredről a lomnici csúcs felé intézett kirándulásunk leírásában a mult alkalommal egész a Tüzelőköng (Feuerstein) jutottunk, mely ezen expedítio egyik első nevezetes állomását képezi már a lomnici hegység gerinczén.

Itt kezdődik már az igazán komoly kapaszkodás; itt következnek azon hely, melyet igen találóan próbá-nak neveztek el, mert ugyancsak megpróbálja a test izmait s a lélek erélyét. Ez egy keskeny és meredek szikla-hasadék, a hol már nem csak a lábak, hanem a kezek segítségével is kell kapaszkodnunk, hogy előre jussunk. Ezután gyér növényzet és lábunk alatt gördülő kövezet között kigyózik felfelé egy keskeny ösvény, melyen sok baj és erőlködés után 11 óra tájban a hegység gerinczére értünk, honnan most, fölünk balra, borzalmas formákban tornyosodott az ég felé a lomnici csúcs. Ugy tetszett, mintha egy óriási tömeg összefort gránitoszlopokat láttunk volna magunk előtt, melyek rideg, ijesztő egyhangúsághal meredeznek az ég felé. Ez okozta, hogy a csúcs tetejéről számtalan kopár és meredek, sokszor a völgyig leérő, hosszú hasadékok nyulnak le s tátonyok élnek. Egy ily természetes hasadék képezte a mi utunkat is, ezen kellett fölfelé kapaszkod-

nunk. De hogy e mélyedésbe érhesünk, előbb egy kőgörgöget kellett keresztülfuttatnunk s azután egy sima sziklafalat megkerülnünk.

Vezetőnk valódi örmöntökéket lépdelték előttünk s mellettünk s a kit elhagyott a bátorság vagy ügyesség, azt tüstént kisegített a zavarból egyegy biztató szóval, például s ügyes fogással. Végre öt negyedórai keserves kapaszkodás után a csúcs legtetetejére értünk.

Az idő nem volt kellemetlen, de az élvezet, a mit találtunk, azon öntudaton kívül, hogy: itt vagyunk, alig fizeté ki a nagy fáradságokat. Pedig a csúcs vadon és rovatkos kis síkján teljes szélesed uralkodott s egy esőcsepp sem alkalmatlankodott — a mivel ritka kiránduló dicsekedhetik: de az óriási panoráma, a melynek nézésébe szeretünk volna innen merülni, fölig el volt fedve szemünk előtt. A nagy magyar síkságot, mely lábaink alatt terült el, átláthatlan felleg borította. Csak Szepes megye nagy része bontakozott ki alattunk festői szépségében. E vidék számos helységét meg lehetett ismerni, s az igazó tájképen túl csak messze elnyúló kekes hegyvonulatok és elmosódott távol vidékeket láthatott a messzeségbe merült pillantásunk. Láttunk alattunk a kárpáti 5 tavat is, s láttuk a zuhogó Tarpatokat is, a mint e fenséges és titokteljes forrásvidékből eredve, sima sziklafalak mellett szikláról sziklára rohan, azután mint egy a föld alá elenyészik, míg a rideg omladékok közül ismét napfényre tör, s végre kigyózó szalagként a róna felé kanyarodik.

A lejövetel e lomnici csúcsról még csaknem bajosabb, mint a felmenetel, ez valóságos képményespró munka! Vezetőnk utasítása szerint hátul neki kellett dűlnünk a hegycsúcs s arczozal a mélységbe tekintve kellett a sziklahasadékokon lecsuszunk, mely alkalommal többnyire a kezek tartották a testet, míg lábaink néha sokáig tapogatóztak egy alkalmas

támpont után. (Mind erről némi fogalmat igyekeznek nyújtani mellékelt képeink.)

A csúcsra érve legelőször egy régebben felállított fapiramis vonta magára a figyelmet (hír szerint az alkotmányt azóta elhordta a vihar), melynek alján kő alá temetve egy kis láda volt, s az ebben tartott iratra minden kiránduló fel szokta jegezni nevét.

Ujabb kirándulók még mindig dicsőretek emlitik a tátrafűredi János nevű vezetőt, ki a maga nemében remek példány. Ezen jó erőben levő, ügyes, értelmes ember 20 év óta mintegy 112-szer járta meg a lomnici csúcs nyaktörő útját, a nélkül, hogy veszély érte, vagy fél útjából visszafordulnia kellett volna. Máskülömben a tátrafűredi krónika egyes kirándulók baleseteiről eleget tud beszélni. Az ut nehézségét s a vállalkozó szellem szüktségét tanúsítja azon körülmény is, hogy — mint mondják — a fentnevezett János vezérlete alatt ama 112 kirándulásban összesen csak három nő vett részt.

Sárosból a Szepesség felé.

Sokszor elmondták már, de örökké igaz marad: hogy nincs nagyszerűbb a természetnél. Minden, mit emberek keze és szelleme hoz létre, a művészetnek minden remeke eltorpúl azon magasztosság előtt, mely a természetben előmlik. Több köl-

tézet van a legkisebb virágzában, mint az emberek minden dalában együttvéve. Ha már egy szép dal gyönyörködött, mily gyönyört nyújt egy nagyszerű táj szemlélete! — Előttek egy tünik fel a természet, mint egy nagy könyv, melynek minden lapjára egy-egy szent mondat van írva, melynek minden részecskéje egy élő eszme. — Kik Istent tagadva, az anyagot ismerik el csak, s annak létrejöttét minden magasabb befolyástól függetlennek akarják feltüntetni, azok csak testi szemekkel látnak; s megfozták azon lélekemelő élvől, melyet az égi könyvből merítünk.

A természet mindenütt szép: Helvétia magas bércei, Észak jéghegyei, a meleg égőv pálmaligetel, Afrika borzasztó sivatagja — mind szép a maga nemében. De egyik táj látása egyik, a másiké másik ember lelkületére gyakorol nagyobb hatást; míg vannak ismét oly tájak, melyeknek szépsége mindenkire megteszi hatását, ki általában fogékony annak befogadására. S Petőfi nem ok nélkül mondá:

„Ha a föld Ist-n kalapja,
Hazánk a bokréta rajta.“

Induljunk például Sáros vármegyének — hol melleleg szólván sok a „tót ember.“ — de sok a magyar szív is, s hol a művelt osztálynál oly kedélyes, őszinte, és valóban művelt társas életre akadunk, melyben lehetetlen jól nem éreznünk magunkat — egyik — kedves vidékéről, a Fekete-hegyaljáról a Szepesség felé. — Köves patakokkal bővelkedő hosszukás völgyön haladunk, — két oldalt a hegyeket lefelé, szántóföldek, és szép fenyvesek borítják. — Közelve Felső-Szalók felé, csak elcsodálkozol, ha jobbra tekintesz, hogy ugyan miért olyan gerinces az a hegy? Látsz egy ólesnél mélyebb barázdát, a hegyoldalon lezuhódn, mellette egy kocsiutnyi tér, azután ismét egy ily mély barázdás ismét egy ut. És ezeken az utakon terheltek a kezekkel vontatják le az életet a hegyi szántóföldről. — S ki hinné, hogy ama mély barázdák csak egy-egy kerékvágásból lettek! Hirtelen eszétek alkalmával a hegyről lerohanó víz beveszi magát a kerékvágásba, azt kimossa, s így a mindig mélybedő barázdák felé egyre nagyobbodó gyorsasággal vonatva a víz, időjártaival egész mély árok lesz belőle s a szekeres kitérni kényszerül. — Innen is, túl is a falun egy-egy keskeny, magában álló ódon tornyoska tünik föl az utazónak, melyek a határt jelölik. — Tul a falun már Szepes megyében vagyunk.

Alsó-Szalóknál egy kapuforma sziklaszorlaton végződik ama hosszás völgy, melyen haladtunk.

Két oldalt óriási kövek halmozódnak egymásra széles rendtelenségben, úgy tűnve fel mohos ormaikkal, repedéseikkel, melyek itt-ott valóságos ajtó- vagy ablakrést ábrázolnak, mint valamely roppant várnak omladéka. Keresztülérve e szorlaton, hirtelen megváltozik a táj. — A keskeny völgy elenyészett, minden oldalról magas, sziklás hegyek tekintenek felénk, erdős, regényes vidéken, a Pihoc törén vagyunk. Szekerünk csak lassan halad fölfelé, s legjobb ha elhagyva a szekérutat — kedves utitársainkkal megindulunk gyalog a festői facsoportozatok, mohos kövek, és búján tenyésző gyalogfenyőbokrok közt. Az üde lég, a szép táj, és barátságos társalgás közt hamar felérünk a tetőre, hol elragadtatva pillantjuk meg a Kárpátok legmagasabb, sziklás, havas ormait, a Tátrát, s nem győzünk betelni e valóban felséges látvány élvezetével. Majd a mindszent fenyves erdőn keresztül lefelé kanyarodva, szép kies lapály nyílik előttünk, melynek közepén az utunkat szegélyező fenyők közül Szepesvár romjai tűnnek elő.

A fenyves árnyékot vet reánk, sötét galyai közt csak gyéren törhet át a napsugár, s a balzsamillat, mely a levegőt betölti, jótékonyan hat dagadó keblünkre. Balról az erdő jó darabon ki van írva s így szabadon tekinthetünk le a hegyoldalról. A tágas zöld lapályon egyes elszórt faluk, köröskörül kéklő magas hegyek, s jobbról a háttérben a királyi fenségu Tátra — lapály közepén (kár hogy folyója ninos) egy magányos zömök szikla áll, melynek tetején koronaként büszkélkednek Szepes hajdan híres várának ma is tekintélyes romjai, s egyik legszebb táj van előttünk, mert ha Petőfi szerint hazánk a bokréta Isten kalapján, ugy Szepes megye bizonyynal a bokrétnak legszebb virágzája.

Szepesvár látásánál, e sok századon átél roskadozó falakkal szemközt méltó egy kissé a multba is visszatekinünk. Ki építte e várat? nem tudatik; de legvalószínűbb, hogy Bors, Bőngér fia, kit Béla király névtelen jegyzőjének tanuskodása szerint Árpád e tájra küldött, hogy a ha-

célt nem ismerő indulat mennyi megrázkódtatásos vezette azt keresztül századokon át, tiporva folyton annak jöllétét, elfojtva az ipart, gátolva az ország roppant anyagi kincseinek, nemzetünk erőteljes lelki tehetségeinek kelő kifejlését, sőt veszélyeztetve magát az ország fennállását is.

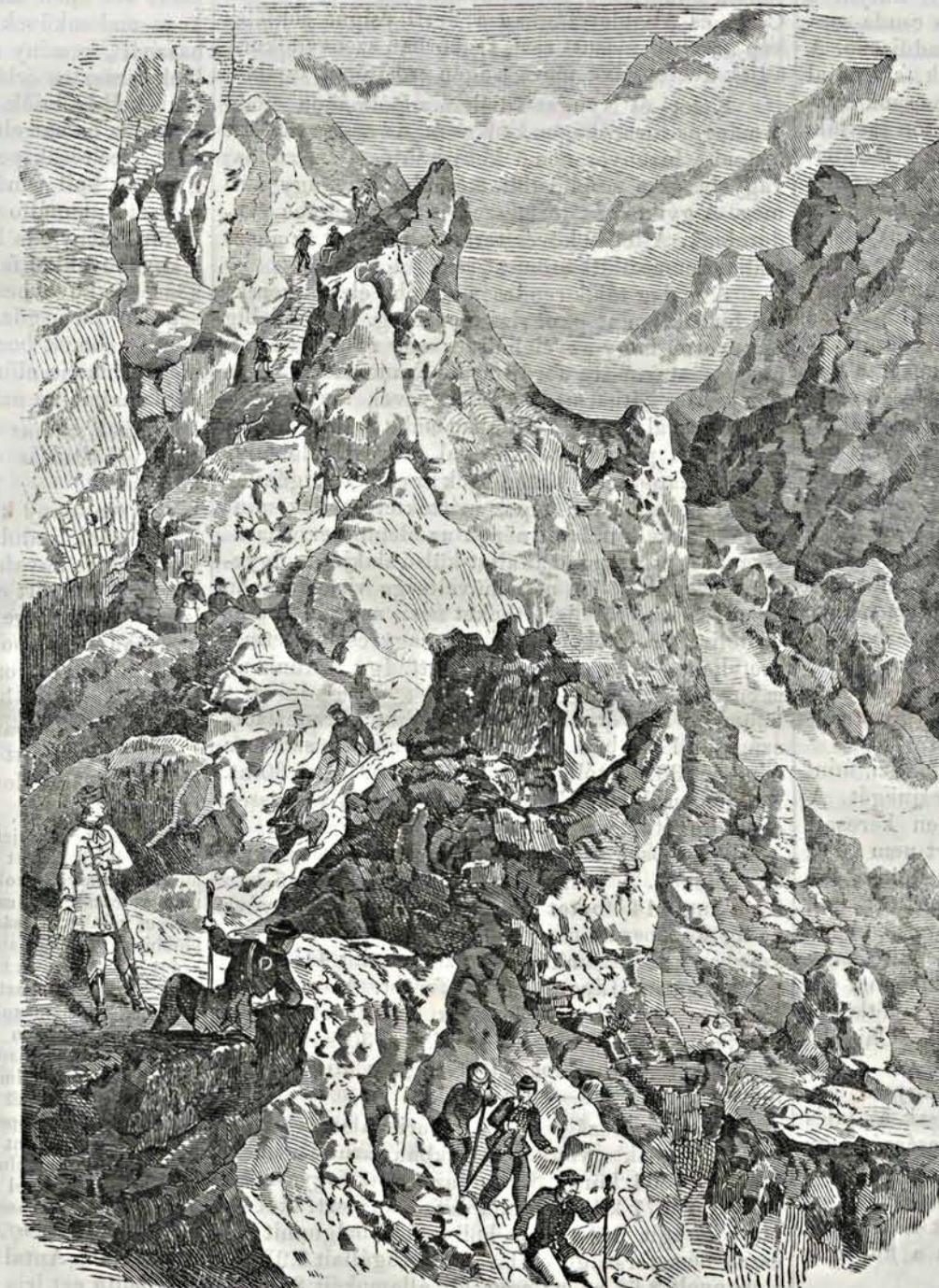
A pártoskodás vonta maga után a tatárjárás szomorú kimenetelét is, melyről, mint Isten büntetéséről, ma is borzadáva mesél a nép, és tanuskodnak a történet lapjai. De e lapok arra is intenek, hogy az ég e nemzetet csak azért bünteté, mert nem akará, hogy elveszzen. — A ki ismeri a saji és mohácsi gyásznapok előzményeit, nem csodálkozhatik az eredményen, és nem találandja igazságtalannak a rettenetes büntést. Ha ez nem éri az országot, mire jutott volna? A közérdekekről megfélekedett hatalmasok önzése mindinkább elharapózván, elnyomta a hazafüség; üres kérdéssé vagy rablási hajlamú korcsosítá a vitézséget, s az ország ügyét oly utra terel, melyen a teljes felbomlásnak biztosan kell vala bekövetkeznie. De a közébjött erős csapás után a már halottnak vélt nemzetet csodálva látjuk újra lábra kelni, s okulva buzgón munkálkodni a tövig megrendült épület — a hon — szervezetének megszilárdításán.

Szepesvárat a tatárok bejövetele előtt a szerencsétlen Kálmán herceg laktá, ki a saji ütközetben kapott seibeiben hunyt el. A diadalmas ellenség vérengző csordái e tájat sem kerítették el; a vidéket, s ezzel a szépei káptalan is elpusztították, de a várat sikerrel ostromlák 1241-ben. — IV-ik Béla király utódainak győnge kormányzása alatt bizonyos Loránd gróf rablófélszéké tette e regényes fekvésű várat, s magát a vidék független kényurává, míg Rutker fia, Rikolf és Herman, Kún László király parancsára fegyverrel visszaszerzék. — 1443-ban a huszita rablók foglalták el, s a kegyetlen Aximith innen parancsnokolt. — Mátyás király kegyencének, Zápolya Imrénének adományozá 1465-ben, a hozzá tartozott tetemes javadalmakkal együtt, egyszerű mind örökös szépei grófi ezimmel. — A Zápolyák új fényt hoztak e várho, s itt halmozták össze roppant kincseiket. Itt született Zápolya János király, kitől azt Katzianer 1528. tavaszán elfoglalta. — I. Ferdinánd királyi adománya folytán a híres Thurzók bírták, s e nemzettség kihaltával Csáky Istvánnak adományoztatott. — 1703-ban II. Rákóczy Ferencz kuruczai foglalták el, s Forgách Simon itt tartott fogva. — Rákóczy ügyének hanyatlásakor 1710-ben Hartleben császári vezér visszavette. — Nincs messze innen a regényes Branyiszko, mely már más ízben volt ismeretve s rajzban bemutatva a Vasárnapi Ujság hasábjain.

Szép e drága hon, és minden pontja ezer évi küzdelmes multunk eseményeire emlékeztet. Szeressük a természetet, szeressük a hont, s mindent mi szép, s mi dicső, s édes jutalmunk lesz az így szerzett szellemi élv. *Bolgar Emil.*

Csudálatos élelmiszerek.

Az ember műveltsége, az élelmiszer faja, az ország égalja s a nyert ételek mennyisége mindig meglehetősen szoros összefüggésben állnak. Ennélfogva érdekes és egyszerűen tanúságos az emberiség művelődése történetében, ha az egyes népek sajtáságosabb ételét összehajlítatunk, hogy kitünjék, ugyanazon lény, az ember, mily végetlenül különbözőleg választja meg az egyes éghajlatok által tápszerit, mit tart kedvező ételnek, mily sokat vagy mily keveset eszik. Mert nem csak a műveletlen északi népek esznek sokat, ha-

Lejövetel a lomnici csúcsról. — (Kelti Gusztáv rajza után.)

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában megjelent, s kapható minden könyvtárnál, Pesten: Kilian Györgynél, Budán: Nagel és Wischan-nál:

FALUSI KÖNYVTÁR.

IV. Kereskedési növények mivélése.

Nevezetesen az olajmagu-, fonalbéli-, festő- és egyéb gyáraknak való, végre a közhasznú fűszerez növények miképen természetéről szóló kézi-könyv.

Megkülönböztetve a nagyobb birtokokban természetű növényeket, olyasoktól, melyek kisebb bérnökök és kis telkes gazdák által lennének ezentul mivelendő feltűnő jövedelemmel.

Az e részbeni tapasztalásuknál fogva híres mezőgazdák gyakorlati munkáik nyomán hazánk viszonyaihoz alkalmazva írta

REISCHER ENDRE,

volt keszthelyi gazdasági intézetbeli tanár.

Nyolczadrét. 104 lap. — Füzve ára 50 krajczár ausztr. érték.

V. Juh-tenyésztés és gyapju-ismeret,

a juh-betegségek ismeretével és gyógyítás-módjával.

Írta **Relscher Endre,**

volt keszthelyi gazdasági intézetbeli tanár.

Nyolczadrét. 112 lap. — Füzve ára 50 krajczár ausztr. érték.

Az előbbeni füzetek tartalma:

I. Magyar méhészkönyv,

vagyis: utmutató a sikeres méhtenyésztésre, tekintettel a különböző tenyésztési módokra.

Írta **Dr. FARKAS MIHÁLY.**

Nyolczadrét. 108 lap. — Füzve ára 50 krajczár ausztr. érték.

II. Ügyes Mari a kis konyha-kertésznő,

vagyis: alapos oktatás a zöldség-termesztésben.

Metzger műve után magyarítá **István Bácsi.**

Nyolczadrét. 128 lap. Füzve ára 50 krajczár.

III. Takarmány-növények ismertetése és tenyésztése,

rétmivélési és takarmányozási naptárral, s számos fametszvényvel fölvilágosítva írta

dr. Farkas Mihály.

Nyolczadrét. 104 lap. — Füzve ára 50 krajczár ausztr. érték.

Kwizda Ferencz Janostól Korneuburgban.

Első Ferencz József ausztriai császár O Felsége által, az ausztriai államok összes területére nézve — megelőzőleg annak gyakorlati használatát illetőleg s a magas császári kir. ausztriai egészségügyi hatóság által történt megvizsgálata folytán — egy kizárólagos szabadalommal látottat el, s a londoni 1862. évi világiállításon éremmel kitüntetve — ő felségeik az angol királynő s porosz király udvari istállójában, az üdítőnedv készítő-jének az illető főlovászmesterei hivatalok részéről történt hivatalos megállapítás folytán, a legnagyobb eredménytyleg használták; ezen üdítőnedv a lovat legnagyobb megerősítéssel járó munkában a kétéves korig folytonosan vidám s jó erőben fenntartja, s különösen farszót munka előtt s után erősítőleg hat.

Egy palack ára 1 ft. 40 kr.

Két palacknál kevesebb nem rendelhető meg, a pakolásért 30 ujkr. számítottak.

Valódi minőségben kapható:

PESTEN: TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerész urnál, királyuteza 7. sz. a. Aradon Probst, — B. Gyarmaton Omaszta F., — Debreczenben Bignio J., — Eperjesen Zsembery, — Eszéken Deszati, — Esztergomban Bierbrauer J. C., — Győrött Boker F., — Gyöngyösön Koczianovich, — Isper Flamm J., — Komáromban Czizler A. és fia, — Karolyváros Benich J., — Kassan Novelly A., — Kolozsvárt Wolf J., — Lugoson Kronetter F., — Miskolczon Spuller J. A., — Nagy-Kanisván Fesselhoffer J., Rosenber J., Rosenfeld J., — N. Várkonyon Jánky A., — Pozsonyban Schaller F., és Hackenberg testv., — Pápan Beermann W., — R. Szombathiban Hamliar A., — Sz. Fehervárt Kovács P., Legmann A., — Szegszárdon Gutter A., — Szabadkán Sztójkovits D., — Sopronyban Pachhofer L., Mezey A., — Trencsénben Weisz L., — Várasszón Halter S. uraknál. 804 (6-9)

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1864 (egyetem-utca 4-ik szám alatt).

Takaréklámpák repceolaj-égetéshez.

Ezen, az alólrt által a legújabb modor szerint készített lámpák az eddig létezőeknél a legjobbak, s egyszerű kezelésük miatt a legújításosabbak s felette kevés olajt igényelnek, — úgy hogy 3 stearin-gyertya világossággal 1 font repce-olaj 40 óráig ég, s a gyakori beduglástól — mint az a moderatour-lámpáknál történni szokott, valamint a felhuzásoktól — lámpám tökéletesen fal vannak mentve.

Ezen lámpák, a kőolaj (petroleum) lámpákhöz követező arányban álnak:

1. Az ivergek egyenesek levén, nem repednek oly gyakran s így igen könnyen tisztíthatók.

2. Hogy a leggyengébb idegzetű emberek, e lámpák égetését észre sem veszik, ellenben a kőolaj-lámpáknál a nem mindig egyenlő minőségben kapható kőolaj égetése által az oly kellemetlen szag kipárolgását kénytelenek besznivni, — takaréklámpám által ezen bajoktól teljesen megóvatnak.

3. Hogy gyengébb természetű egyének s betegek szobáiban a kőolaj égetését betett ajtóknál az orvosok nem ajánlják, sőt azt többnyire megis tiltják.

4. Tudvalevő dolog, hogy tűzveszedelmes kőolaj is létezik, az ebbeli szerencsétlenségek, az újságokból eléggé ismeretesek.

Megjegyzendő továbbá: hogy a repceolaj mindenütt kapható, s árban a kőolajjal már is egyenlő.

Ezen észrevételeim megállapításával, bátor vagyok a nagyrédmű közönségnek gyártmányaimat — benső használatra a legjobban ajánlani.

E lámpák, asztali használatra vannak alakítva, csinos és kellemes kiállítás mellett: 1 darab ára 2 forint, golyóval 20 krral több, 1 vég lámpából 35 kr., 1 főlésleges lámpa-üveg 10 kr.

Külső használatra, u. m. konyhákba, műhelyekbe, gyárakba, boltokba, korcsmákba, és községeknek utcai-világításra.

Kőolaj-lámpákat, mindennemű választékban, u. m. asztali, fali és függő-lámpákra mint saját s legjobb készítményeimre — megrendeléseket a lehető legolcsóbb árért szívesen elvállalok.

Egy konyha-lámpa ára 50 krtól 70 krig. Egy asztali-lámpa ára 80 krtól 1-2 frtig. Egy függő-lámpa ára 1-2 frtig. Egy kétágu függő-lámpa 6 ft. — A legjobb kőolajnak másztja 28 forint.

Óvás és nyilatkozat! Minthogy a kőolaj s kőolaj-lámpákali üzérkedés többnyire a kereskedők kezében van, s enki-vülem még csak egy helyen készítettnek s adatnak el, s így a kereskedésben előfordulók többnyire a külföldről hozatnak be, — s minthogy a kőolajjal kereskedés most már oly mesés fokra hágott; hogy az eladók némelyike kikürtölve árucikkiket — nem átallják a tisztelt közönségnek oly kőolaját kiszolgáltatni, mely gyulékonyabb mint a spiritus, sőt mint a puskapor, s kik ezen kőolajt használják, folytonos veszélynek vannak kitéve; emelől fogva kötelességemnek tartom annak legegyszerűbb megvizsgálási módját, (mely több évi gyakorlatom eredménye) ezenel közöndomásra jutatni: ugyanis a megvett kőolajból egy csekélynyi adag egy evőkanálba töltesk, az gyufával érintkezésbe hozatják s hogyha az meggyúl, okvetlen visszaautasítandó — mert ennek használása igen veszedelmes.

Lázár Mihály,

897 (1-3)

bádogos-mester Pesten, kecskeméti-utca 7. sz. a.

Lampel Róbert könyvkiadásában Pesten, a városház-téren, megjelent, s ugyanott kapható:

Kant E. és Hufeland K. V.

A KEDÉLY HATALMÁRÓL,

miszerint a pusztá feltett szándék által uralkodhatni a kóros érzelmeken.

A legújabb kiadás után magyarítottá **SZABÓ ANTAL.**

Ára 60 kr. Postán bérmentve 70 kr. 885 (1)

Nyilt köszönet.

A főnemesség és nagyrédmű közönségnek, s mindazoknak, kik **harméveznyolcz** éven át becses vásárlásaikkal és megrendeléseikkel szerencsétlítették! forró köszönetem a nagyrabecsült bizalmukért és azon becses készségükért, a melyvel hírem megalapítani és

bunda-raktáramat

a legelső és legjobbnak nyilvánítani tanuskodtak. Fogadják hálás elismerésem a mult buzgalomkért, s legyenek kegyesek a jövőre is jó emlékeikbe megtartva, uj czégem

DEÁK és HORVÁTH

név alatt parancsaikkal minél gyakrabban szerencsétlenni, s én társammal azon leszek, hogy a nagyméltóságú és teljes czímű közönség minden kívánalmait kieligéthessem, s valamint a multba, úgy jövőre is teljes törekvésem az lesz, hogy **finomat, jót és tartósat** a lehetőleg jutányost szolgáltatthassam a tisztelt megtereseim kezeikbe.

875 (2-3)

Deák János.

A hatóságilag megvizsgált, s kiténő hathatósága miatt — gyomor-fájdalomban — áralános megpróbált s jónak elismert

GASTROPHAN,

megrendelhető **Fürst J.** gyógyszerész szállító-főraktára által **Prágában,** Schillinggasse Nr. 1044, és

PESTEN: Török József gyógyszerésznél a király-utczában 7-ik sz., — és **Wagner József-nél.**

Egy üvegesé ára 70 kr. postai küldéssel 15 krral több.

Arad: Schwellogreber J., — Debreczen: Rothschneck K., — Karolyfehérvár: Abegai V., — Kassa: Eschwig E., — Malackza: Röhrich J., — Mohács: Kögl A., — Munkács: Gottier L., — Nagy-Becskerek: Krieszhaber C., — Nagy-Szében: Zohrer J. F., — Pécs: Rech W., — Pozsony: Schneberger D. és az irgalmasoknál, — Ruma: Mitutinovic S., — Sastyn: Mike A., — Siklos: Holmik F., — Székes-Fehérvár: Legmann S., — Szathmár: Weis J., — Szeged: Kovács A., — Temesvár: Pocher J. C. és Solquier J. W., — Tokaj: Krützer A., — Tolna: Schwarz M., — Veszprém: Frömmel H. 842 (3-8)

Pest, december 4-én 1864.

Előfizetési feltételek 1864-dik évre:
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. Fél évre 5 ft.
Csupan Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupan Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokk illetőleg, 1863. november 1-től kezdve: Egy, négyezzer hasábjottó petti sor ára, vagy annak helye, egyszeri ígátásnál 10 kria; háromszor- vagy többszöri ígátásnál csak 7 kria számítatik. — Külföldre nézve kiadó-hivatalunk számára hirdetések elfogad, Hamburg és Altonában: Haasenstein és Vogler. — M. Frankfurtban: Otto Molken és Jaeger könyvkereskedés; Bécsben: Oppelk Alajos, — és Pesten: a Kertész-gazdasági ügynökség is. József, 14. sz. a. Bélyog-dj, külön minden ígátás után 30 ujkr.

Vámbery Armin.

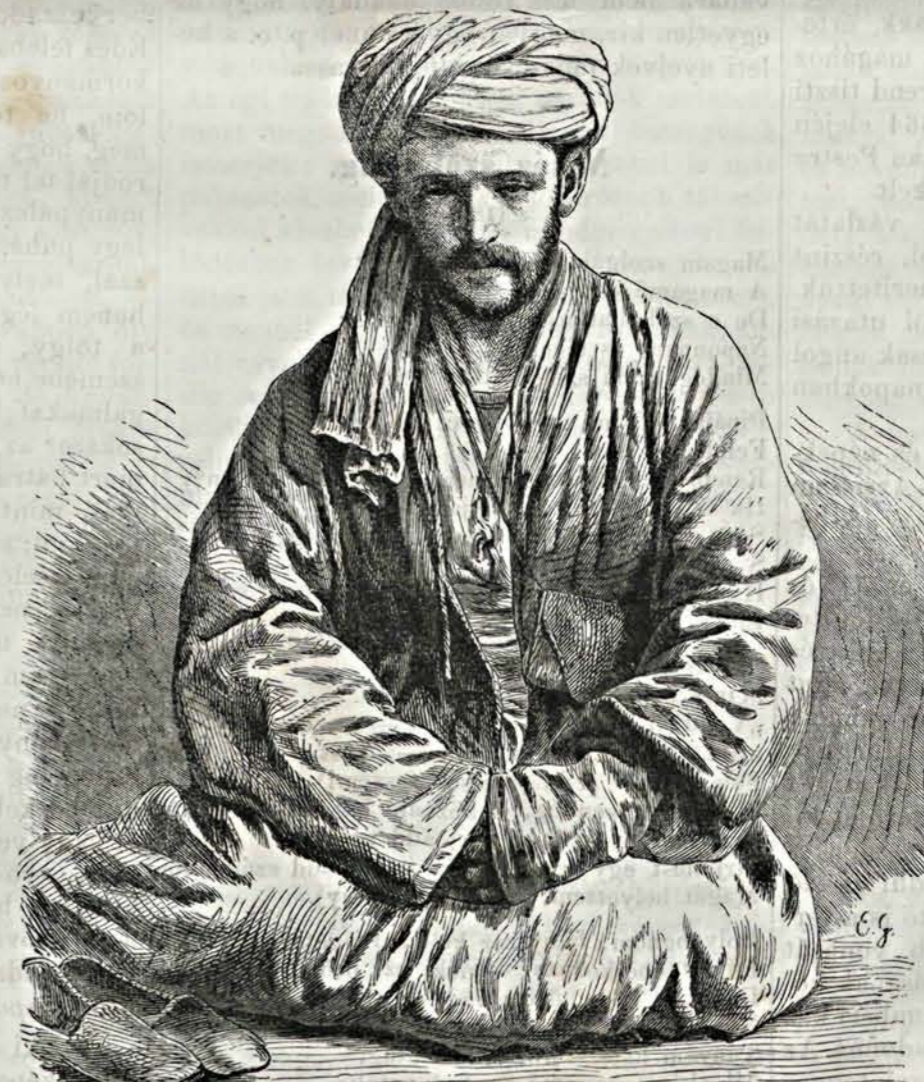
A mult nyáron alig volt esemény, mely oly nagy mértékben foglalkodtatta volna az angol tudományos körök figyelmét, mint Vámbery megjelenése Londonban. Vállalkozó szellemű honfitársunk Közép-Ázsia ismeretlen vidékeiről, közbeeső rövid állomások után, csaknem közvetlenül lépett be az angol tudósok gyűlésébe, hol bő alkalm nyílt, merész és nehéz utazása tapasztalatait s felfedezési eredményeit a reá feszült figyelemmel hallgatós, s a geográfai ismeretek tisztulása iránt érdeklél viseltető közönséggel megismertetni.

„Ezen magyar ember a XV-ik század óta az első európai, — így kiáltának fel a tulzók, — a ki Khivat és Bokharát meglátogatta!“ A londoni geográfiai kir. társulat gyűlésében nagy szíveséggel fogadtatt, s a szept. 14-én Bathban tartott gyűlés alkalmával is ő volt a nap hőse.

Az angolok még ekkor nem ismerték teljesen a Vámbery által tett fölfedezések értékét, de ott a tisztán tudományos érdeken kívül politikai és kereskedelmi fontossága is van ez utazásnak. S a mint egy részről már maga a bátor tény, a sikerrel végzett veszélyes utazás, képes volt az angolokat Vámbery iránt becsülő figyelemre hangolni, épen oly érdeklél várták utazási leírásának megjelését azon reményben, hogy ez által ismét közelebb juthatnak egy régi vágyuk valósisához, a Közép-Ázsiába vezető legrövidebb út fölfedezéséhez, mely után rétoga sikertelenül törekednek, hogy az ott legveszélyesebb versenytársat, az orosz megelözthessék.

Néhány hónap alatt elkészült Vámbery közép-ázsiai utjának leírása angol nyelven, s a mult hetekben a nagyhírű londoni kiadó, Murray kiadásában meg is jelent. A közönség érdekléltségét tanusítja azon körülmény, hogy a képekkel ellátott, eléggé drága könyvből a megjelenés első napján néhány ezer példány kelt el. E kötetben a szerző csak utazása eseményeit írja le; a tudományos eredményeket egy későbbi munkában szándékozik összeállítani. Londonból távozta után meglátogatta Páris s Németországot, s intézkedett, hogy munkája francia s német nyelven is nemsokára világot lásson. Sőt szó van orosz és olasz fordításokról is.

Most Vámbery, diadalmas külföldi útja

Vámbery Armin, mint kolduló dervis Bokharában. — (Fénykép után).

Vámbery Armin, a magyar Akademia levelező tagja, 1832-ben született Csallóközben Duna-Szerdahelyen, szegény sorsu szülöktől. A legnagyobb nélkülözések között végezte iskolai pályáját Pozsonyban, Bécsben és Pesten. Már tanuló korában rendkívüli tehetséget tanusított a nyelvek megtanulásában. Alig 25 éves korában, 1857-ben Törökországba vándorolt, hogy a keleti nyelvek birtokába annál könnyebben jusson, melyeket a magyar nyelvészet tudományos kezeléséhez multhatlanul szükségeseknek talált.

Nemsokára, még pedig teljes alapossággal, megtanulta a török, arab, persa, mongol és tatár nyelveket, s 1859-ben már a török portánál nyert alkalmazást, mint hivatalos fordítója az európai nyelveken irt okmányoknak; azonkívül egy basánál titkári hivatalt is viselt.

Ezen idő alatt tünt fel irodalmi működése is. — Többi között ekkor adta ki csagataj-török szógyűjteményét és török példabeszédeit is; török nyelvre fordítá Vörösmarty „Szózatát,“ irt egy német-török szótárt; állásánál fogva hozzáférvén a porta levéltárához, onnan a magyar történelemre vonatkozó számos, eddig ismeretlen kéziratot lemásolt s magyar lapokban (többi között néhányat a Vas. Ujságban is) közzétett, s általában számos magyar, német s francia lapba irt tudósításokat.

Ezen munkásságának első elismerése az volt, hogy a magyar Akademia 1859-ben levelező tagjává választotta, s a magyar nyelv tudósok vele szorosabb összeköttetésbe léptek. Folytonos nyelvbuvarlatatai s belső és külső ösztönzés által föllekesülve, 1861-ben azon szilárd elhatározásra szánta el magát, hogy minden áron Közép-Ázsia ismeretlen országait és népeit keresi föl.

bevégezése után, ismét itthon van Pesten, s műve magyar kiadásán fáradozik. S itt azon ponthoz értünk, hogy Vámbery személyével is közelebb megismertessük az olvasót.